

Schriftlicht

Landbouwonderwijs?

M. Heemskerk

Hoor mij aan en leen me je oor, luister aandachtig naar mijn woorden. Als een boer zaaien wil, ploegt hij dan alle dagen? Blijft hij voren trekken in zijn land? Als hij het land geëffend heeft, strooit hij toch komijn en karwij, zaait tarwe in rijen, gerst in vakken en spelt langs de rand van zijn akker? Het is zijn God die hem daarin onderricht, die hem leert wat hij moet doen. Zo dorst men komijn niet met een dorsslede en over karwij rolt men geen wagenrad; komijn wordt met een stok uitgeklopt en karwij met een roede. Graan moet voor brood worden fijngemalen; maar een boer blijft niet eindeloos dorsen: hij stuurt zijn paarden en het wagenrad eroverheen, maar hij laat het niet verpletteren. Ook dit vindt zijn oorsprong bij de HEER van de hemelse machten: zijn beleid is wonderbaarlijk en hij volvoert het in grote wijsheid.

(Jesaja 28:23-29, NBV)

Opvallend!

Midden tussen allemaal profetieën waarin het gaat over oordeel en redding, opeens iets wat veel weg heeft van een stuk landbouwonderwijs. Een gedeelte dat geen enkel verband lijkt te hebben met de profetieën waartussen het staat, en dat hier dan ook absoluut niet thuis lijkt te horen. Wat moet je daarvan denken? Heeft de man die Jesaja's woorden heeft opgeschreven – hetzij de profeet zelf, hetzij een ander – dit stuk zomaar ergens tussen gezet? Op een willekeurig plekje? Of is er bij nauwkeurig lezen wél verband te ontdekken, bijvoorbeeld met het voorafgaande gedeelte?

In dat eerste deel van hoofdstuk 28 vinden we een paar uitspraken die op het eerste gezicht de indruk wekken dat ze maar moeilijk met elkaar in overeenstemming gebracht kunnen worden. In de eerste plaats lezen we in vers 22 dat de HEER tot vernietiging van het land besloten heeft. Welnu, daar lijkt het inderdaad op uit te draaien, als de Assyrische vijand het Tweestammenrijk is binnengevallen: Assur zal aan Juda's bestaan een eind maken, net zoals het dat aan het bestaan van het Tienstammenrijk heeft gedaan. Assur zal dat besluit van de HEER uitvoeren. Dat kan Juda op grond van de profetie verwachten.

Ja, maar tegelijk lezen we ook nog wat anders in dit hoofdstuk. In vers 16 zegt God, de HEER: Ik leg in Sion een fundament met een uitgelezen grondsteen, een kostbare hoeksteen. De HEER heeft dus met Sion nog iets geweldigs voor. Hij gaat daar nog iets heel moois opbouwen. Sion heeft daarom nog toekomst vanwege dit bouwplan van de HEER. En de inwoners van Jeruzalem doen er wijs aan, hun vertrouwen op dat bouwplan van de HEER te stellen. Ze hebben geen andere toevlucht nodig immers dan deze bouwende God.

Het hoeft voor ons die de HEER verder hebben zien werken, geen vraag te zijn, wie met de hoeksteen van Gods bouwwerk wordt bedoeld. Het leggen van het fundament, waar de HEER onder het oude verbond mee bezig is, zal immers uitlopen op het plaatsen van de hoeksteen Christus. Daar werkt de HEER heel systematisch naartoe. En alles wat er gebeurt, heeft in dat werk zijn eigen plaats. Dat geldt voor de verovering van Juda door de Assyriërs en hun belegering van Jeruzalem. Het geldt ook voor Gods machtige reddingsoperatie waardoor de vijand uit het land wordt verjaagd. En die betekent, dat Gods besluit tot vernietiging van het land op dit moment nog niet wordt uitgevoerd. Iets wat bij wie de profetie gelooft, de vraag

oproept: moeten we dat besluit tot vernietiging dan toch niet al te serieus nemen? Valt het uiteindelijk toch nog weer mee? Is de dreiging met het oordeel zwaarder dan de uitvoering ervan?

Een begrijpelijke vraag. Een vraag ook, waarmee de profeet zijn gelovige luisteraars niet laat zitten, maar waarop hij ingaat in die verzen 23 tot 29. Die zijn dan ook niet bedoeld als landbouwonderwijs, maar het boerenwerk krijgt daarin de functie van een gelijkenis.

De gelijkenis

Jesaja vraagt de volle aandacht van de mensen die naar hem luisteren. En hij neemt ze mee – dat is immers gebruikelijk bij een gelijkenis – naar een situatie uit het leven van elke dag. Hij doet dat om ze een stuk levenswijsheid bij te brengen. Om ze te leren namelijk, hoe ze tegen het werk van de HEER moeten aankijken. Jesaja neemt met hen een kijkje op een boerenbedrijf. En wel op het moment dat de boer bezig is met ploegen. Ploegen is bij wijze van spreken een pijnlijke bewerking die het land moet ondergaan. Het wordt erdoor opengescheurd. Waarom doet de boer dat? Nou, omdat hij aan zaaien wil toekomen. Daarom gaat hij ook niet eindeloos door met ploegen. Want niet dat ploegen is het doel van zijn werk. Hij wil zaaien.

Ja, en ook dat zaaien gaat weer niet in het wilde weg. Want elke zaadsoort vraagt zijn eigen behandeling. Voor elk gewas kiest hij de geschiktste plaats uit. Eerst voor komijn en karwij. Het zaad daarvoor strooit hij zorgvuldig uit. Vervolgens zaait hij tarwe in rijen en gerst in vakken. Ten slotte zaait hij het sterkste gewas – spelt – aan de rand van de akker, als een soort beschermende muur om de rest. Hoe het allemaal moet, de boer overziet dat precies. Maar een willekeurige voorbijganger die helemaal geen verstand heeft van het boerenwerk, kan zich afvragen: waar is die boer toch mee bezig? Als de boer bijvoorbeeld aan het eggen is, kan hij denken: hij heeft net die akker helemaal overhoop gegooid met zijn ploeg. En nu lijkt hij dat werk weer ongedaan te maken. Want nu begint hij zijn akker weer keurig vlak te maken. Die voorbijganger kijkt alleen tegen één onderdeel van het totale werk aan. En dat kan hij dan met geen mogelijkheid plaatsen. Want hij overziet het geheel niet.

Is zaaien het einddoel van het boerenwerk? Nee, het einddoel is oogsten. Ja, en zoals het land een pijnlijke bewerking moest ondergaan eer er gezaaid kon worden, moet ook de oogst een pijnlijke bewerking ondergaan eer ze bruikbaar is. Bruikbare vrucht en afval moeten van elkaar gescheiden worden door middel van het dorsen. Bij dat dorsen kun je trouwens niet alle veldvruchten dezelfde behandeling geven. Komijn en karwij bijvoorbeeld ga je niet met een zware dorsslede bewerken. Die klop je uit met een stok of met een roede. Want als je zwaar materiaal gebruikt, houd je geen vrucht over. Gebruik je dat zware materiaal wel, dan moet je ook met beleid te werk gaan. Koren moet natuurlijk wel meel worden, wil je er brood van kunnen bakken, maar je gaat niet zolang met dorsen door tot het meel is. Je zorgt er wel voor dat het graan heel blijft. Je verbrijzelt het niet op de dorsvloer. Het gaat immers bij het dorsen om bruikbare vrucht.

Ja, zo mag dan de zin van elke aparte handeling in het boerenwerk voor de buitenstaander nogal eens onduidelijk zijn, hij die het vak kent, weet op elk moment precies waarmee hij bezig is en waarom hij doet wat hij doet.

De boodschap

Wat is nu de betekenis van de gelijkenis die Jesaja vertelt? Gelukkig hoeven we daar niet naar te raden. Want de profeet volstaat niet met de gelijkenis. Hij geeft er ook de verklaring bij. En wel in de verzen 26 en 29.

In vers 26 zegt Jesaja dat het de HEER is die de boer leert wat hij moet doen. Een uitspraak die we niet zullen moeten verklaren vanuit de idee die in sommige heidense godsdiensten leeft, namelijk dat de mensen hun landbouwmethodes hebben geleerd van de goden. Nee, veeleer zullen we hieraan moeten denken – en dat is dan een concrete vorm van zich beeld van God weten! – dat de boer gelet heeft op Gods werkstijl. En dat hij daarvan heeft geleerd hoe belangrijk het is om op tijd de verschillende fases van je werk uit te voeren, wil je tenminste je doel bereiken. Zowel de pijnlijke bewerkingen als ploegen en dorsen, als de minder pijnlijke als eggen en zaaïen zullen allemaal in de goede volgorde en op het juiste tijdstip moeten plaatsvinden. Dat heeft de boer van de HEER en zijn manier van werken geleerd.

Dat betekent tegelijk ook dat zowel de pijnlijke als de niet-pijnlijke werken van de HEER ieder hun eigen plaats hebben en onmisbaar zijn, wil het doel van het werk bereikt worden. Concreet: de HEER is bezig dat fundament te leggen met die kostbare hoeksteen. Een duidelijke zinspelende op het feit dat Hij heen werkt naar de komst van de Messias. En alles wat Hij op weg naar diens komst doet, is onmisbaar. Dat moet Juda gelovig aanvaarden als het overspoeld wordt door de Assyrische horden. En dat moet het ook gelovig aanvaarden als het op een wonderbaarlijke manier wordt bevrijd. Immers, alles wat er gebeurt, vindt zijn oorsprong bij de HEER van de hemelse machten. De HEER, wiens werk we nooit kunnen narekenen. Van wiens werk we vaak helemaal niet kunnen begrijpen wat de plaats en de zin ervan is in het geheel van zijn werken. Wij zijn immers maar heel beperkte mensen met een heel beperkte blik. We zien fragmenten van Gods werk en kunnen de weg naar zijn toekomst met geen mogelijkheid overzien. We kennen het einddoel, zoals ook Israël het kende: de komst van de Messias. Wat voor ons betekent: de komst van de Messias om het volmaakte koninkrijk van God te verwerkelijken. Het koninkrijk dat tot in eeuwigheid geen tegenstand meer zal ondervinden. Maar we zien op de weg waarlangs het komt, zoveel gebeuren wat we niet kunnen plaats. Waarbij de ‘waaroms’ zich vermenigvuldigen.

Ja, en dat kan tot een ergernis worden. Daar kunnen we over struikelen en vallen. We kunnen in opstand komen tegen al dat pijnlijke in Gods werken. Het pijnlijke in ons eigen leven. Het pijnlijke in de geschiedenis van deze wereld. Al die moeiten en narigheid in mijn leven. Al dat leed in de wereld. Op het moment dat ik dit schrijf, krijgen we keer op keer die afschuwelijke beelden uit Haïti te zien. Wat een ramp! Wat een ellende! Is het een wonder dat mensen zeggen: als er een God is, wat is Hij dan wreed en gevoelloos! Nee, met zo’n God willen we echt niets te maken hebben.

Nee, dat is helemaal geen wonder. Weet u wat wél een wonder is? Dat er ondanks alle ellende in de wereld niettemin mensen zijn die door de kracht van de Geest Jesaja’s gelijkenis hebben verstaan. En die door Hem volharden in de belijdenis: het beleid van de HEER is wonderbaarlijk en Hij volvoert het in grote wijsheid. Altijd komt Hem de lof toe, in vreugde, nood en dood.